

La remodelació del barri antic de Banyoles

Un projecte valent i innovador

Des de la dècada dels vuitanta i d'una manera més intensa durant les primeres dècades del segle XXI, molts pobles i ciutats de Catalunya han anat recuperant els seus centres per als vianants i renovant-ne els carrers i places. A les comarques de Girona, n'hi ha molts exemples reeixits. En aquest sentit, val la pena esmentar un projecte valent i innovador, el de Josep Miàs per al centre de Banyoles.

Text > **ROGER SUBIRÀ**, arquitecte

Fotos > **ADRIÀ GOULA**

Convertir els centres urbans en illes de vianants va esdevenir una necessitat per corregir una anomalia que els feia insostenibles, i és que, a partir de la dècada de 1960, els cotxes privats van envair tots els espais de la ciutat, fins i tot els que mai havien estat pensats i dimensionats per a vehicles. La difícil convivència entre aquests i les persones feia dels centres uns espais congestionats: com més activitat, més

vehicles, i com més vehicles, més embús... Al final, la dictadura dels cotxes feia migrar el comerç a la perifèria, on els cotxes campen, encara avui, lliurement. El passeig, el descans, el joc i, en definitiva, la vida quotidiana va abandonar els centres dels municipis, sotmesos a dinàmiques de degradació i abandonament. Tot això, unit a la deixadesa urbanística i la falta d'inversió durant les dècades de la dictadura, va portar els barris vells

a situacions que molts gironins deuen recordar.

Una altra constant de les darreres dècades del segle XX va ser la degradació mediambiental generalitzada, que va afectar sobretot els rius i les aigües continentals. Ambdues dinàmiques convergeixen al barri antic de Banyoles: d'una banda, la degradació física que suposa l'empobriment de la vida al carrer i el comerç. De l'altra, i tractant-se d'una ciutat marcada per

>> El barri vell de Banyoles representa un conjunt arquitectònic amb el travertí com a element característic.

>> La plaça Major de Banyoles.

l'aigua, aquesta era present d'una forma singular al centre urbà. Banyoles històricament havia patit inundacions periòdiques; per evitar-les, es van excavar una sèrie de recs a la roca de travertí que en configurava el sòl per canalitzar-hi l'aigua superficial. Amb els anys, aquests canals van esdevenir, en primer lloc, fonts d'energia per a la indústria, rentadors públics i, finalment, clavegueres a cel obert; en conseqüència, es van acabar tapant en el traçat més central.

En la gènesi del projecte, Josep Miàs s'enfrontava a dos reptes. Un de social, ja que la conversió en zona de vianants del centre havia de ser un vector perquè es requalifiqués, i un de mediambiental que poques vegades es presenta en un espai tan central: la recuperació d'una infraestructura hidràulica superposada a la trama urbana que havia esdevingut insalubre i invisible.

Obrint camí cap al futur

Aquestes premisses, juntament amb una extraordinària intuïció de l'arquitecte, van fer que el projecte de Banyoles fos, amb la perspectiva que ens donen deu anys, un projecte visionari que recull nítidament conceptes i principis que, ben entrat el segle XXI, guien qualsevol intervenció en els espais públics consolidats.

La resolució de la pavimentació amb la pedra de travertí que és pròpia de la zona assoleix en mans de Miàs una gran expressivitat a través d'una gran atenció al detall: topografies lleugeres, de geometries plenament

contemporànies, generen, a través de plecs subtils, unes esclotxes que recorden petites falles geològiques. Els plecs condueixen les aigües superficials cap als canals, emergits de nou i incorporats a l'espai urbà. Sovint els projectes que assoleixen aquesta simplicitat amaguen molta complexitat: Miàs va haver d'afrontar la reestructuració del subsol per actualitzar-ne tots els serveis, especialment els vinculats a l'aigua, i garantir el drenatge d'uns espais que s'han inundat més d'una vegada.

En pocs anys, la flora i la fauna van començar a colonitzar de vida aquests canals, recuperant i donant continuïtat a una xarxa de natura blava que és, en si mateixa, un ecosistema. La natura dels rodals entra de nou al centre de l'espai urbà, i no només es veu, sinó que es toca, s'escolta i s'olora, i és present en la vida quotidiana. Molts conceptes que els arquitectes utilitzen avui per qualificar l'espai públic adquireixen en aquest projecte un sentit concret i pràctic: infraestructura verda, biofilia, matriu ecològica, disseny transhumà, etc.

Tornar l'aigua a la superfície

El resultat d'haver retornat l'aigua a la superfície i l'audàcia de no haver creat barreres físiques per impedir acostar-s'hi tenen unes implicacions socials positives que avui també es consideren rellevants i resulten en uns espais urbans singulars, que fan emergir programes nous que van més enllà d'afavorir l'activitat comercial i econòmica. El concepte de *ciutat cuidadora*

ha fet fortuna en els darrers anys, i proposa tenir en compte, a l'hora de pensar els espais urbans, totes les experiències vitals: ser un nen, fer-se gran, tenir dificultats de moviment, ser una dona jove, una persona migrada, etc. No hi ha una única forma de fer servir els carrers, ni s'han de pensar per a un únic programa; al contrari, hi ha múltiples velocitats i funcions que hi conviuen com en una dansa, o com deia Jane Jacobs, en un «ballet embolicat». El projecte de Miàs, a través de l'aigua, ens connecta amb diferents nocions del temps: el ritme de la natura, l'evocació del record i, en llançar un vaixell de paper a un corrent, ens fa tornar al temps de la infantesa a través del joc.

El projecte de Josep Miàs va rebre molts premis i reconeixements, però encara és més important que cada cop sigui més vigent i referencial, a mesura que moltes de les intuïcions que van guiar el projecte es confirmen com a principis rectors del disseny urbà del segle XXI.

A través de l'aigua ens connecta amb el ritme de la natura, l'evocació del record i, en llançar un vaixell de paper al corrent, ens fa tornar al temps de la infantesa a través del joc